

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยมุ่งพิจารณาที่ภูมิหลังส่วนตัว ลักษณะภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์ ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ ส่วนภาษาและลีลาการเขียน รูปแบบการเขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์ บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะที่เป็นนักวิจารณ์ภาพยนตร์ ตลอดจนปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดบทบาทหน้าที่เหล่านั้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีที่ใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในคอลัมน์หนังคลาสสิก ในนิตยสารสตาร์พิคส์ ปี พ.ศ. 2548 จำนวน 23 ชิ้น และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะผู้ผลิตบทวิจารณ์ภาพยนตร์

ผลการวิจัยสรุปว่า ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นนักวิจารณ์ภาพยนตร์แนวรูปแบบนิยม (Formalism Criticism) ที่เน้นการสอดแทรกข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องโดยละเอียด อ้างอิงถึงภาพยนตร์ที่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ทั้งในแง่ของเทคนิคและรูปแบบ ในลักษณะเชิงวิชาการ และมีการผสมผสานรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ประเภทอื่น ๆ มาใช้ในบทวิจารณ์ เช่น การวิจารณ์แนวมนุษยนิยม (Humanist Approach) การวิจารณ์แนวประพันธ์กร (Auteurist Approach) และการวิจารณ์แนวจัดประเภท (Genre Approach)

ภาพยนตร์ที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือภาพยนตร์อเมริกันคลาสสิก โดยให้ความหมายแก่ภาพยนตร์คลาสสิกว่าเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการยกย่องและดีเด่นในเชิงเนื้อหาหรือเทคนิค และมีคุณค่ายั่งยืนไร้กาลเวลา เอกลักษณ์ที่สำคัญในการคัดเลือกภาพยนตร์มาเขียนวิจารณ์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร คือ จะคัดเลือกภาพยนตร์คลาสสิกที่มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบันในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง เช่น มีชื่อเรื่องเดียวกันหรือเป็นผู้กำกับคนเดียวกันกับภาพยนตร์ใหม่ที่กำลังเข้าฉาย หรือมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นไปที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ฯลฯ โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวได้ทำให้ภาพยนตร์คลาสสิก "ดูว่ามีความร่วมสมัย" เพิ่มขึ้น และได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในการเปลี่ยนชื่อคอลัมน์จาก "หนังคลาสสิก" (Classic Film) มาเป็น "รีเพลย์" (Replay) โดยพบว่าภาพยนตร์ที่เลือกมาเขียนวิจารณ์ในระยะหลังจะมีความคลาสสิกลดลงมา และมีความร่วมสมัยเพิ่มมากขึ้น

ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. การเกริ่นนำ
2. การย่อเนื้อเรื่อง
3. การวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์

โดยขั้นตอนทั้ง 3 นี้ ไม่ได้เป็นขั้นตอนที่แยกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยพบว่า มีการผสมผสานขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปพร้อมกับขั้นตอนอื่น ๆ เช่น ในขั้นตอนการย่อเนื้อเรื่องในบทวิจารณ์บางชิ้น มีการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์รวมอยู่ด้วย หรือในขั้นตอนการเกริ่นนำในบทวิจารณ์บางชิ้น ก็มีการย่อเนื้อเรื่องรวมอยู่ด้วยเช่นกัน

จุดเด่นในกระบวนการใช้ภาษาของ ประวิทย์ แต่งอักษร คือ มีการพยายามทำให้ตัวตนของผู้เขียนหายไปจากงานวิจารณ์ (Absent Authorship) โดยละเว้นการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และดำเนินบทวิจารณ์ในลักษณะที่ เป็นผู้สังเกตการณ์ โดยจะแสดงความคิดเห็นต่อแง่มุมต่าง ๆ ของภาพยนตร์ด้วยความนุ่มนวล เรียบง่าย และพยายามจะอธิบายทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของภาพยนตร์ด้วยท่าทีที่ค่อนข้างเป็นกลาง

บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะนักวิจารณ์ภาพยนตร์ มีด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร
2. บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ
3. บทบาทหน้าที่ประเมินคุณค่า
4. บทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคม
5. บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

โดยบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะสอดแทรกและอ้างอิงข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียด ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในงานวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร และทำให้ ประวิทย์ แต่งอักษร แตกต่างจากนักวิจารณ์โดยทั่วไป

ทั้งนี้และทั้งนั้น ภูมิหลังส่วนตัวของ ประวิทย์ แต่งอักษร ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ จึงควรมีการส่งเสริมกิจกรรมแห่งการวิจารณ์ในทางสร้างสรรค์ที่จะช่วยเสริมสร้างพลังปัญญาและวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ เพื่อเป็น "เบ้าหลอม" ให้สังคมร่วมสมัยของไทยดำเนินไปสู่หนทางของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ที่แท้จริง